

Gwybod Eich Hawliau

Eich canllaw i Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000

Ysgrifennwyd y ddogfen hon gan **Anabledd Cymru**. Mae'n fersiwn hawdd ei ddeall o 'Gwybod eich hawliau Defnyddio eich hawliau Byw eich hawliau'.

Mawrth 2022

Sut i ddefnyddio'r ddogfen hon

Dogfen hawdd ei deall yw hon. Ond efallai y byddwch chi dal angen cymorth i'w darllen. Gofynnwch i rywun rydych yn ei adnabod i'ch helpu chi.

Gallai geiriau mewn **ysgrifen glas trwm** fod yn anodd eu deall. Gallwch chi wirio beth mae'r holl eiriau mewn glas yn eu golygu ar **dudalen 16**.

Lle mae'r ddogfen yn dweud **ni**, mae hyn yn golygu **Anabledd Cymru**. Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â:

Gwefan: www.disabilitywales.org/cy

E-bost: info@disabilitywales.org

Ffôn: 02920 887 325

Mae'r ddogfen yma wedi cael ei gwneud yn hawdd ei deall gan **Hawdd ei Ddeall Cymru** gan ddefnyddio Photosymbols. I ddweud wrthon ni beth yw eich barn am y ddogfen hawdd ei deall hon, [cliciwch yma](#).

Cynnwys

Tudalen

Cyflwyniad.....	4
Ynglŷn â'n gwaith.....	5
Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000.....	7
Gwybod eich hawliau.....	10
Defnyddio eich hawliau.....	13
Rhagor o wybodaeth.....	15
Geiriau anodd.....	16

Cyflwyniad

Ysgrifennwyd y llyfryn hwn gan **Anabledd Cymru**.

Mae'r llyfryn hwn ar gyfer Pobl Anabl a Sefydliadau Pobl Anabl.

Mae'r llyfryn hwn yn rhoi gwybodaeth am **Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth 2000**. Ond nid cyngor cyfreithiol yw e.

Mae cyfanswm o 8 llyfryn. Mae gan bob llyfryn wybodaeth am gyfraith wahanol.

Roedd y llyfryn hwn yn gywir ym mis Ionawr 2021. Ond gallai **Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000** newid yn y dyfodol.

Ynglŷn â'n gwaith

Rydym yn gweithio'n galed i ddiogelu **hawliau** Pobl Anabl.

Hawliau yw'r pethau y caniateir i chi eu gwneud. Er enghraifft, mae gennych chi'r hawl i briodi a'r hawl i bleidleisio.

Mae **hawliau** yn dweud wrthon ni sut y dylen ni gael ein trin. Er enghraifft, mae gennych chi'r hawl i gael eich trin â pharch.

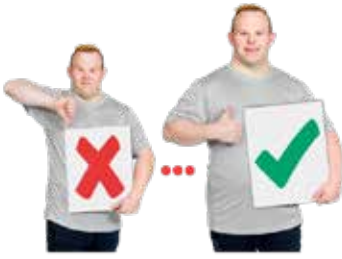
Mae gan bobl eraill **hawliau** hefyd. Er enghraifft, rhaid i chi drin pobl eraill â pharch.

Yn 2020, gofynnwyd i Bobl Anabl yng Nghymru am eu **hawliau**.

Dywedodd llawer o Bobl Anabl wrthon ni nad oedd eu **hawliau** yn cael eu diogelu'n dda yng Nghymru.

Roedd llawer o Bobl Anabl yn teimlo na fyddai hyn yn gwella yn y dyfodol.

Rydyn ni am i Bobl Anabl wybod a defnyddio eu **hawliau**. Ac i deimlo'n ddiogel.

Fe wnaethon ni ysgrifennu'r 8 llyfryn hyn i helpu.

Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000

Mae Deddf Rhyddid Gwybodaeth 2000 yn dweud y gall unrhyw un ofyn i **gyrff cyhoeddus** am wybodaeth.

Mae **gyrff cyhoeddus** yn wasanaethau sy'n cael eu rhedeg i'r cyhoedd. Er enghraifft, y GIG, awdurdodau lleol, parciau cenedlaethol, neu'r gwasanaeth tân.

Er enghraifft, gallwch chi ofyn i **gyrff cyhoeddus** am sut maen nhw'n rhedeg eu gwasanaethau. Neu sut maen nhw'n gwario eu harian.

Byddwn ni'n galw **Rhyddid Gwybodaeth** yn y **Ddeddf** yn fyr.

Mae'r **Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth** yn dweud y gallwch chi ofyn am wybodaeth gan:

- y llywodraeth
- cyngorau
- y GIG
- ysgolion
- yr heddlu.

Mae'r wybodaeth y gallwch chi ofyn amdani yn cynnwys:

- dogfennau wedi'u hargraffu
- ffeiliau cyfrifiadurol
- llythyrau ac e-byst

- ffotograffau
- recordiadau fideo neu sain.

Os ydych chi am gael gwybodaeth sydd gan **gyrff cyhoeddus** amdanoch chi, peidiwch â defnyddio'r **Ddeddf Rhyddid Gwybodaeth**.

Defnyddiwch y **Ddeddf Diogelu Data** yn lle hynny. Dysgwch fwy am y **Ddeddf Diogelu Data** yn y **Llyfryn Gwybod Eich Hawliau - Mwy o Wybodaeth**.

Gwybod eich hawliau

Os gofynnwch chi i **gorff cyhoeddus** am wybodaeth, bydd hyn yn cael ei alw yn gais **Rhyddid Gwybodaeth**.

Gall cael gwybodaeth fel hyn fod yn ddefnyddiol. Er enghraifft, efallai y byddwch chi'n defnyddio'r wybodaeth i brofi **gwahaniaethu**.

Gwahaniaethu yw pan fyddwch chi'n cael eich trin yn wael neu'n annheg oherwydd eich rhyw, hil, crefydd, anabledd neu hunaniaeth rywiol.

Gallai'r wybodaeth eich helpu i wneud hawliad gan ddefnyddio 1 o'r cyfreithiau hyn:

- **Y Ddeddf Cydraddoldeb.** Gweler **Gwybod eich Hawliau – Eich canllaw i Ddeddf Cydraddoldeb 2010** i gael rhagor o wybodaeth am y gyfraith hon.

- **Dyletswydd Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus.** Gweler **Gwybod eich Hawliau - Eich canllaw i Ddyletswyddau Cydraddoldeb y Sector Cyhoeddus** i gael rhagor o wybodaeth am y gyfraith hon.

- **Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl Anabl.** Gweler **Gwybod eich Hawliau - Eich canllaw i Gofensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau Pobl Anabl** i gael rhagor o wybodaeth am y gyfraith hon.

Efallai y bydd **corff cyhoeddus** yn dweud na wrth eich cais **Rhyddid Gwybodaeth**. Er enghraifft, gallan nhw ddweud na os byddwch chi'n gofyn am wybodaeth breifat rhywun arall.

A gallan nhw ddweud na os bydd eich **cais Rhyddid Gwybodaeth** yn costio llawer o arian iddyn nhw.

Os bydd **corff cyhoeddus** yn dweud na wrth eich cais **Rhyddid Gwybodaeth**, dylen nhw egluro pam.

Os nad ydych chi'n hapus â'u rhesymau, cwynwch wrth y **Comisiynydd Gwybodaeth**.

Defnyddiwch eich hawliau

Cyn i chi wneud **cais Rhyddid Gwybodaeth**, edrychwch ar wefan y sefydliad. Rhag ofn bod y wybodaeth rydych chi ei heisiau yno'n barod.

Os ewch chi ymlaen â **cais Rhyddid Gwybodaeth**, rhaid gwneud hynny'n iawn.

Rhaid i chi wneud **cais Rhyddid Gwybodaeth** drwy lythyr neu e-bost. A dylech chi gynnwys:

- eich enw
- eich cyfeiriad

- pa wybodaeth rydych chi ei heisiau
- os ydych chi'n bwriadu rhannu'r wybodaeth gydag unrhyw un arall.

Dywedwch yn eich **cais Rhyddid Gwybodaeth** os oes angen gwybodaeth arnoch mewn ffordd benodol. Fel Hawdd ei Ddeall.

Rhaid i **gyrff cyhoeddus** roi gwybodaeth i chi mewn ffordd rydych yn ei deall. Dyma'r gyfraith.

Efallai y bydd yn rhaid i chi dalu am **gais Rhyddid Gwybodaeth**. Bydd y **corff cyhoeddus** yn dweud wrthy'ch chi a oes angen i chi dalu unrhyw beth. Fel costau postio.

Os byddwch chi'n gwneud **cais Rhyddid Gwybodaeth**, dylech chi gael ateb o fewn 4 wythnos.

Os yw'n mynd i gymryd mwy o amser, bydd y **corff cyhoeddus** yn rhoi gwybod i chi.

Rhagor o wybodaeth

Mae rhestr o adrannau, asiantaethau a chyrrff cyhoeddus eraill y llywodraeth yma:

www.gov.uk/government/organisations

Mae gwybodaeth am y Comisiynydd Gwybodaeth, a sut i wneud cwynion, yma:

cy.ico.org.uk/make-a-complaint

Mae gan yr elusen Cerebra lawer o dempledi llythyrau defnyddiol. Gan gynnwys un ar gyfer ceisiadau Rhyddid Gwybodaeth:

cerebra.org.uk/download/we-want-to-ask-for-information-under-the-freedom-of-information-act/

Geiriau anodd

Cyrff cyhoeddus

Mae cyrff cyhoeddus yn wasanaethau sy'n cael eu rhedeg i'r cyhoedd. Er enghraifft, y GIG, awdurdodau lleol, parciau cenedlaethol, neu'r gwasanaeth tân.

Gwahaniaethu

Gwahaniaethu yw pan fyddwch chi'n cael eich trin yn wael neu'n annheg oherwydd eich rhyw, hil, crefydd, anabledd neu hunaniaeth rywiol.

Hawliau

Hawliau yw'r pethau y caniateir i chi eu gwneud. Er enghraifft, mae gennych chi'r hawl i briodi a'r hawl i bleidleisio.

Mae hawliau'n dweud wrthon ni sut y dylen ni gael ein trin. Er enghraifft, mae gennych chi'r hawl i gael eich trin â pharch.

Mae gan bobl eraill hawliau hefyd. Er enghraifft, rhaid i chi drin pobl eraill â pharch.